

Berei Róbert¹

Várnézőben a budavári „sheriffel”

Bevezető

Jutalomban részesülni felemelő érzés. A rendőr számára minden bizonnyal az a legbecsesebb szakmai elismerés, amikor az a közösség díjazza tevékenységét, amelynek szolgálatára szegődött. A Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete 2013-ban alapította a Budavári Szent György-díjat. Azoknak a hivatásos vagy közalkalmazotti állományban dolgozóknak adományozható, akik legalább öt éve szolgálatot teljesítenek a kerületben, és a bűnmegelőzés, a bűnüldözés, a közbiztonság területén olyan tartós és kiemelkedő munkát végeznek, amellyel hozzájárulnak a kerület közbiztonságának további javításához, valamint magatartásuk példaértékű a közösségi és magánéletben egyaránt. Minden évben egy díj adományozható.

A díj alapítása óta minden évben átadták azt egy-egy kiválóan dolgozó rendőr számára. 2020-ban Szilágyi András r. főtörzsszázlós, a BRFK I. kerületi Rendőrkapitányság Rendészeti Osztály Körzeti Megbízotti Alosztály körzeti megbízotti (kmb) csoportparancsnoka részesült a megtiszteltetésben. Tevékenységének méltatása során kiemelték a 2019. december 15-én az Úri utcában (lakókörnyezetében) bekövetkezett gázrobbanásnál és tüzesetnél tanúsított hősiességét. Meg kell említeni arról, hogy „az emberi életek megmentése során tanúsított bátor helytállása elismerésül” Budapest rendőrfőkapitánya 2019. december 17-én dicséretben és jutalomban részesítette. Ezenfelül „eredményes szolgálati tevékenysége elismerésül” nemzeti ünnepünk, március 15-e alkalmából 2020-ban tárgyjutalmat kapott a belügyminisztertől.

Esettanulmányomban elsősorban az Andrással létrejött szakmai találkozásaim során szerzett tapasztalataimról nyújtok áttekintést. A kapcsolatfelvételt az tette indokolttá, hogy tudomást szereztem arról, hogy a Tomis Károly zuglói körzeti megbízott esetében már tanulmányozott „plakátrendőr jelenség” a Várnegyedben tevékenykedő Szilágyi András esetében is működő gyakorlat, amely

¹ Rendőr alezredes; tanársegéd, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminológiai Tanszék. Kapcsolat: berei.robort@uni-nke.hu.

értelmesnek mutatkozott arra, hogy terepmunka keretében tanulmányozzam.² A kutatási kérdés elsősorban az volt, hogy tevékenysége mennyiben feleltethető meg a közösségi rendőri működésnek. Érdekelt az is, hogy kezdeményezésének akadtak-e követői új kollégái körében. A tanulmány terjedelmi korlátai nem engedik meg, hogy a Várnegyed közbiztonsági helyzetét, illetve a kerületben folytatott közbiztonság-védelmi tevékenységet részletesen elemezzem. Azt azonban megállapíthatjuk, hogy a kerületben – a Budavári Önkormányzat értékelése szerint is – jó a közbiztonság.³ Ebben az eredményben minden bizonnyal az ő munkája is benne van. Jelen írással egyfajta portrét szeretnék vázolni róla, amelyből kirajzolódik, hogy milyen is egy közösségi rendőr.

A közösség rendőre

Első beszélgetésünkre 2017. december 12-én került sor az I. kerületi Rendőrkapitányság épületében, majd várbeli körzetét is bejártuk. Kiderült, hogy a BRFK VIII. kerületi Rendőrkapitányságon kezdte a rendőri pályát 1992. január 16-án mozgóőri beosztásban. Kérelmére 1993-ban áthelyezték Zuglóba, ahol két évtizedet szolgált. 2004–2013 között körzeti megbízott volt, amely időszakban Tomis Károllyal is dolgozott. 2013. november 1-én kérelmére áthelyezték a BRFK I. kerületi Rendőrkapitányságra. Az áthelyezési kérelem benyújtásának több oka is volt. A Zuglóban eltöltött két évtized után úgy érezte, hogy ideje új kihívások után néznie. Szerepet játszott az is, hogy a zuglói rendőrkapitányt korábban áthelyezték az I. kerületbe, és őt „követte”. Témánk szempontjából azonban elsősorban annak van jelentősége, hogy várbeli lakos, mivel feleségével 1994 óta a Várban laknak egy önkormányzati lakásban. Ebből következően tulajdonképpen „hazajött” az I. kerületbe. Szerencsés egybeesés, hogy áthelyezésekor éppen a Várban volt egy betöltetlen körzeti megbízott státusz, így működési körzete egybeesett lakókörnyezetével. Várbeli lakosként természetesen korábban is sokan ismerték, de azt nem minden helybeli tudta róla, hogy rendőr. Gyermekei is oda jártak óvodába, illetve iskolába, úgyhogy viszonylag széles ismeretségi köre alakult ki már azt megelőzően is, hogy a Várban lett körzeti megbízott.

Az I. kerületben 10 körzeti megbízotti körzet van, amelyeket az önkormányzati választókörekhöz igazodóan jelöltek ki. A Várnak az a sajátossága, hogy egy jól körülhatárolt területen helyezkedik el, minthogy fal veszi körül

² Berei Róbert: A zuglói „plakátrendőr” kezdeményezéstől a „szomszédom a rendőr” program sikeréig. In Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): *Sic itur ad astra. Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 81–90.

³ 13/2020. (IV. 16.) Polgármesteri Határozat a Budapesti Rendőrfőkapitányság I. kerületi Rendőrkapitánysága 2019. évi tevékenységéről szóló beszámoló elfogadásáról.

(„város a városon belül”), a be- és kivezető utak pedig sorompóval vannak lezárva, illetve kamerarendszer figyeli a ki- és belépő járműveket. Ennek nemcsak a parkolási rend miatt, hanem közbiztonsági szempontból is van jelentősége. A Vár bejelentett lakossága körülbelül 2600 fő. Elmondása szerint a lakosok „természetes” közösséget alkotnak, saját területi identitásuk van („várbeli lakos”). Ez a kerületben lévő többi körzetnél nem ilyen egyszerű, hiszen a körzethatárok többnyire egy-egy adott út középvezetékén vannak meghúzva, úgy hogy az út egyik oldala az egyik körzeti megbízotthoz, a másik oldala pedig egy másikhoz tartozik. Ezek a területek a lakosok fejében persze nem a mesterségesen kijelölt körzethatárok szerint különülnek el. A Várban viszonylag kis számban fordulnak elő bűncselekmények, súlyosabb bűncselekmény pedig szinte soha. Inkább csak kisebb „szomszédvitákat” kell időnként elsimítani, vagy a parkolási rend be nem tartása okoz problémát. Egyszer-egyszer felbukkant egy-egy bűnözői csoport, például bolgár „pénzváltók”, zsebtolvajok, „itt a piros, hol a piros játékos”, akiket sikerült eljárás alá vonni, illetve kitartó munkával kiszorítani a területről. Az idegenforgalom nyáron a legsűrűbb, de az utóbbi években megfigyelhető, hogy télen is egyre több turista keresi fel a Várat. A Covid-19-pandémia és a bevezetett korlátozások következtében 2020-ban töredékére esett vissza a Budavárba látogató turisták száma. Normál időszakban viszont egymást követik a Várban a különböző rendezvények, megemlékezések, amelyek rendőri biztosításában személyesen részt vesz András.

András elmondása szerint körzeti megbízotti tevékenységét a Várban úgy kezdte, hogy bejelentkezett az I. kerületi polgármesternél, és azzal állt elő, hogy – a Tomis Károly által Zuglóban kihelyezett plakáthoz hasonlóan – ő is kitenné a saját magáról készített plakátot a Várban. Erre a polgármester is nyitott volt, valamint a kapitányságvezető is támogatta (mint ahogy korábban Tomis kezdeményezését Zuglóban). Az ő plakátja több tekintetben eltért a Tomis plakátjától. Kifejezetten olyan képet akart közzétenni, amelyen látszik a területhez tartozása, ezért a kép háttérében a Halászbástyát jelenítette meg. A plakáton mobilszámát, valamint az alábbi szöveget tüntette fel:

„Hívjon, ha lakókörnyezetében gyanús személyt lát; ha családon belüli erőszakról van tudomása; ha olyan körülményről tud, amely nyugalmát, biztonságérzetét zavarja; ha bűncselekmény elkövetőjéről van információja; ha egyedülálló segítségre szoruló idős személyről tud, aki bűncselekmény áldozatává válhat; ha kérdése van, vagy csak a segítségére lehetek.”⁴

⁴ Az online média híradása szerint példája a Duna túlsó partján, a Belváros-Lipótvárosban is ragadós, minthogy 2019 májusában szinte azonos szöveggel ellátott plakátok elhelyezését jelentették be az ottani körzeti megbízottak tekintetében. Lásd Origo: Szinte minden belvárosi sarokra jut egy rendőr mostantól. *Origo.hu*, 2019. május 8.

A plakáton a fogadóóra időpontját is feltüntette (minthogy a körzeti megbízotti szabályzat szerint fogadóóra tartása kötelező). Ez a kommunikációs forma a 21. században idejétmúlt. Manapság, ha valakinek valami problémája akad, akkor nem akar, vagy nem tud két hetet várni arra, hogy a rendőrhöz forduljon a megoldás érdekében. A szolgálati mobiltelefon viszont hasznos eszköz, ő azt éjjel-nappal bekapcsolva tartja. Ma már szinte nélkülözhetetlen, hogy okostelefon legyen a rendőrnél (internetszolgáltatással), amivel könnyedén tud felvilágosítást adni, illetve a kommunikációs eszköz használata a kapcsolatkiépítést, kapcsolat-tartást is megkönnyíti.

Hozzáteszem, hogy szolgálati telefonnal a körzeti megbízottakat (illetve a körzeti megbízotti csoportokat) országosan ellátták, azonban a hivatásos állomány tagjának az internetes felületen történő megnyilvánulása a vonatkozó ORFK-utasítás alapján jelentősen korlátozott.⁵ Amint arról korábbi írásomban beszámoltam, Tomis létrehozott egy Facebook-profilt, amelyen azonban a rendőri mivoltára utaló képeket, bejegyzéseket nem helyezhet el. Marad tehát a személyes kapcsolatfelvétel, a névjegykártya, mobiltelefon, illetve esetenként vállalkozó szellemű körzeti megbízottak plakáton keresztül próbálják megszólítani a lakosságot.

András, várbeli körzeti megbízotti ténykedésnek kezdetén, a területen található minden egyes hivatalba, múzeumba, üzletbe, szállodába stb. bement és bemutatkozott, lehetőleg a vezetőnél. Természetesen a dolgozókkal is megismerkedett, de a tulajdonosok inkább tekinthetőek állandónak, és hosszabb távú kapcsolatokat elsősorban velük lehet kialakítani. Mindenhol hagyott névjegykártyát, illetve a plakátokat is osztogatta. Elmondása szerint nagyon jó munkakapcsolata alakult ki például a Hadtörténeti Múzeum vezetésével, az egyházi vezetőkkel, a Hilton Hotel biztonsági főnökével, a sorompókat üzemeltető Budavári Kapu Kft. dolgozóival stb. Ezeket a kapcsolatokat rendre „karban kell tartani”, ezért időről időre körbe kell menni a területen, és beköszönni az ismerősökhöz. Ezek a beszélgetések alkalmasak az információk megszerzésére, illetve szükség szerint ő is segítséget vagy felvilágosítást tud nyújtani. Egy telefonhívással olykor sokkal hatékonyabban el lehet intézni egy problémát, mint hosszadalmas levelezgetésbe kezdeni. Ennek nyilvánvalóan az a feltétele, hogy ismerje azt a személyt, akihez az eset/ügy tartozik. 2017-es találkozásunk alkalmával, miközben közösen bejártuk a területét, személyesen is tapasztaltam, hogy a helyiek közül sokan köszönnek neki, az autókból, üzletekből kiintegyetnek neki stb. Külföldi és belföldi turisták is többen jöttek felvilágosítást kérni.

Elmondta, hogy a körzetben előtte szolgáló körzeti megbízott nem törekedett arra, hogy ismertségre tegyen szert a területen, így amikor ő a beosztásba került,

⁵ Lásd a közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról szóló 41/2019. (XII. 13.) ORFK-utasítást.

mindent a nulláról kellett felépítenie. Első tapasztalata az volt, hogy a „körzeti megbízott” megnevezést nem ismerték az emberek, ezért úgy mutatkozik be, hogy ő a „budavári sheriff”. Magyarországon nyilvánvalóan nincs sheriff-rendszer, de az átlag magyar állampolgár fejében él egyfajta kép arról, hogyan is működik egy sheriff, és így könnyebben tudják kötni valamihez. A plakáttal is azt akarta elérni, hogy ne pusztán megszólítsa hanem fel is szólítsa az olvasót: „Segítsen, hogy segíthessek.” Azt szeretné sugallni, hogy partnerségre van szükség. Azt is nagyon fontosnak tartja, hogy a körzeti megbízott a területén lakjon, mert ha ott él, akkor a helyben felmerülő probléma neki is probléma. A saját bőrén érzett problémára mindenki érzékenyebb. Úgy is lehet valaki eredményes, ha a beosztásával járó illetményéért végzi a munkáját, de akkor valószínűleg magát helyezi előtérbe a közösség helyett. „Megfizetnek és jó lesz itt nekem.” A közösségi szemlélet azt jelenti, hogy a közösséget helyezi előtérbe, és szerinte ez a megfelelő hozzáállás. „Ha a közösségnek jó lesz, akkor nekem is jobb lesz.” Egyáltalán nem mindegy, hogy kiből lesz körzeti megbízott, de nagyon nehéz megfelelő rendőröket találni ennek a beosztásnak a betöltésére. Ehhez megfelelő szakmai és élettapasztalatra van szükség, de személyes kompetenciák is kellenek. Nem mindenki képes önálló munkavégzésre, kommunikációra. Nagyon személyfüggő, hogy ki alkalmas erre a munkára.

Személy szerint mindig azt tartja szem előtt, hogy ha valaki hozzáfordul a problémájával, akkor ajánljon valami megoldást, még akkor is, ha az egyébként nem a rendőrségre tartozna. Nagyon rosszul venné ki magát, ha megpróbálna kibújni a probléma megoldása elől, azzal, hogy nem a rendőrségre tartozik. A polgárnak látnia kell, hogy a rendőrt érdekli a polgár gondja (ami a kifejtettek értelmében az ő gondja is). Főleg fiatal rendőrökénél fordul elő, hogy szétártják a kezüket, mondván, nem tehetnek semmit, amit gyakran a polgárok is akceptálnak: „Persze, az Önök keze is meg van kötve.” A háttérben gyakran rutintalanság van, illetve hiányoznak a szakmai ismeretek, hogyan lehetne megoldani a kérdést. Ezt nagyon nehéz megváltoztatni, mivel sok a fiatal rendőr, nincsenek idősebb kollégák, akiktől tanulni lehetne. A létszámihiány leginkább a járőrállománynál mutatkozik meg.

András 2015-ben lett kmb-csoportparancsnok, és a munkaköréből adódóan irányítania és ellenőriznie kell a kollégák tevékenységét. Megkérdeztem tőle, hogy az általa képviselt közösségi szemléletet mennyire sikerült átadni a többi körzeti megbízottnak. Nem tudott jelentős eredményekről beszámolni. Első találkozásunk időszakában a körzeti megbízottak közül egyedül ő lakott a kerületben, úgyhogy a területhez kötődés, a lakossághoz tartozás nem valósult meg abban a formában, amelyet ő képvisel. Az elmúlt időszakban több kerületi rendőr részére biztosított szolgálati lakást az önkormányzat. Kollégáival egyebekben jó a munkakapcsolata, könnyen elfogadták, hamar beilleszkedett.

Parancsnoki kinevezésében nyilvánvalóan jelentős súllyal esett latba szakmai és élettapasztalata, személyes kompetenciái. Csoportparancsnoki kinevezése óta a Rendőrkapitányságon van irodája, és a feladatai is oda kötik. Csoportparancsnoki beosztásba helyezésével összefüggésben várbeli kmb-státusza megüresedett. A beosztást már egy fiatal kolléga tölti be. A lehetőségek szerint tanítgatják, segítik a munkáját. Ő maga természetesen nem hagyta magára a területet, továbbra is a Vár területén lakik, és szolgálati mobiltelefonja (illetve annak száma) is változatlanul megmaradt.

A lakossággal való kapcsolattartás módjáról elmondta, hogy sokféle lehetőség van a Várban. Példaként említette, hogy az egyház szerepe erős a helyi lakosság körében. A Budavári Nagyboldogasszony-főplébániával (Mátyás-templom) nagyon jó a kapcsolata, az egyházi rendezvények rendőri biztosítását mindig ő látja el. Ezek az alkalmak nagyon jók a lakossági kapcsolatépítés szempontjából is, mivel kötetlenül lehet beszélgetni a hívekkel. Időnként lakossági fórumokon is meg szokott jelenni (polgári ruházatban), azonban az ilyen rendezvényeken történő hozzászólást mindig meg kell gondolnia, mivel rendőri mivoltából eredően korlátozottak a megnyilvánulási lehetőségei. „A rendőr és a nem rendőr között lavírozik.”

A beszélgetés során megkérdeztem tőle, hogy a közösségi rendészetről milyen ismeretekkel rendelkezik, illetve mennyire látja alkalmazhatónak ezt a magyar viszonyok között. Elmondta, hogy konkrétan a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Karának levelező hallgatójaként hallott erről a modelltől először. A hallottakat valamennyire magára tudta vonatkoztatni, de a nyugati mintákhoz képest Magyarországon nagyon eltérő a rendőrségi szervezetrendszer, illetve annak működésmódja, nem utolsósorban a szervezeti kultúra is. Nálunk nagyon szűk keretek közé van szorítva, hogy mekkora döntési szabadsága van egy rendőrnek. A szervezetben nem a kölcsönös bizalomra, hanem leginkább a beosztottak feletti kontrollra építenek. A kmb-szolgálat viszonylag nagy mozgástérrel rendelkezik a többi szolgálati formához képest, de ugyanúgy része az egységes rendőrségi szervezetnek, és viseli annak jellemzőit. A kmb és a közösségi rendőr között van átfedés, de nyilván az számít, hogy az adott rendőr hogyan tevékenykedik, nem pedig az, hogyan nevezik a beosztását.

Hozzáfűzöm, hogy számos körülmény teszi gyakorlatilag lehetetlenné fővárosi szinten, hogy a kmb valóban „közösségi” legyen. Ilyen például a területről elvonás, a különböző tömegrendezvények biztosításában való részvétel. Ezen – leginkább (járőr) létszáhiány szülte – igénybevételek ugyan lehetnek indokoltak a közrend és közbiztonság védelme, illetve helyreállítása szempontjából, azonban a körzeti megbízottakat jobb lenne háttérben hagyni ezen feladatok végrehajtásától, ehelyett inkább a kieső járőrök feladatát vegyék át a saját körzetükben arra az időre, amíg azok csapaterős tevékenységet látnak el. Valójában

a tevékenység-irányítási központ (TIK) által irányított járőrszolgálatba beosztott kmb gyakorlatilag „küldős” járőrként funkcionál, ami azt jelenti, hogy a kmb-szolgálat mindenképp háttérbe szorul. A küldések nyilvánvalóan nem csak a kmb körzetére szorítkoznak, önálló tevékenységről pedig nincs szó. Ilyen módon nem teljesül a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 69. § (1) bekezdésében meghatározott követelmény, amely szerint a kmb a körzetében teljesít szolgálatot, és tevékenységét önállóan szervezi.

Következtetések

A rövid áttekintésből látható, hogy a közösségi rendészeti gondolkodásmód működhet ebben a frekvenciált fővárosi területben is, azonban erősen személyhez kötött, és így kérdéses, hogy hosszabb távon fenntartható-e ez a fajta működésmód. Több éves munkába telik, amíg egy rendőrnek sikerül megismertetnie és elismertetnie magát a lakossággal, illetve elnyerni a bizalmukat. A bizalmat nehéz megszerezni, de könnyű elveszíteni. Ez a munka nem működik másként, csak ha távlatokban gondolkodva végzik, mivel a rendőrök cserélődése esetén az egész folyamatot újra kell kezdeni. Vannak, lehetnek innovatív egyéni kezdeményezések, de csak kivételesen kapnak szervezeti támogatást.

Megfontolandó lenne a rendőrség működésmódjának és szervezeti kultúrájának mélyreható megváltoztatása, de erre egyelőre semmilyen felsőbb szándék nem érzékelhető. Kétségtelen, hogy akár csak a 2006. őszi események óta eltelt időszakra visszatekintve számos változtatás történt a szervezetben, de ettől még nem lett közösségi a magyar rendőrség. Közösségükért tevékenykedő rendőrök viszont vannak hazánkban, akik személyükben megtestesítik a közösségi rendőrt. Úgy érzem, lenne mit tanulni tőlük. Korinek László már 2006-ban felvetette a rendfenntartás nemzetközi irányzatai tanulmányozásának szükségességét. Sajátos hazai viszonyainkhoz igazítható megoldások átvételét azonnal végrehajtható, de legalábbis megkezdhető lépésnek tartotta.⁶ A feladatokat annyiban egészíteném ki, hogy az elszórt hazai próbálkozások feltérképezése sem nélkülözhető, minthogy fontos tanulságokkal szolgálhatnak a jövőre nézve.

⁶ Korinek László: Nomádok és letelepedettek – gondolatok a közösségi bűnmegelőzésről. *Jogtudományi Közlöny*, 61. (2006), 7–8. 247.

Irodalomjegyzék

- 13/2020. (IV. 16.) Polgármesteri Határozat a Budapesti Rendőrfőkapitányság I. kerületi Rendőrkapitánysága 2019. évi tevékenységéről szóló beszámoló elfogadásáról. Online: <https://bit.ly/3hpM01T>
- Berei Róbert: A zuglói „plakátrendőr” kezdeményezéstől a „szomszédom a rendőr” program sikeréig. In Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): *Sic itur ad astra. Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 81–90.
- Korinek László: Nomádok és letelepedettek – gondolatok a közösségi bűnmegelőzésről. *Jogtudományi Közlöny*, 61. (2006), 7–8. 247–267.
- Origo: Szinte minden belvárosi sarokra jut egy rendőr mostantól. *Origo.hu*, 2019. május 8. Online: www.origo.hu/itthon/20190508-akar-a-mobiljan-is-hivhatjak-a-korzeti-megbizottat-az-v-keruletben-elok-ha-baj-van.html